

Magia Czytania..., czyli słów kilka dla małego, średniego i dużego w ramach Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0



Magia Czytania..., czyli słów kilka dla małego, średniego i dużego w ramach Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0

Prelekcja dla Rodziców o wpływie czytelnictwa na rozwój dziecka

30.11.2023r.

1. Czy czytanie jest nam potrzebne?

Żyjemy w dobie wielkich zmian. Według Sue Palmer, autorki książki „Toksyczne dzieciństwo”, paradoks polega na tym, że dobrodziejstwa techniki i zmiany kulturowe, które ułatwiają i uprzyjemniają życie dorosłym, bardzo często szkodzą dzieciom. Postęp techniczny dokonuje się bowiem z prędkością światła, rozwój dziecka zaś – w tempie wyznaczonym przez biologię. Pozbawione „zasilania emocjonalnego” i przewodnictwa ze strony najbliższych, czyli zdrowego pokarmu dla psychiki i umysłu, poddane ciągłym toksycznym wpływom kultury masowej i presjom środowiska, współczesne dzieci cierpią na anemię emocjonalną.

Platon mówił, że wychowanie to uczenie dzieci czerpania przyjemności z tego, co dobre.

Czytanie to najskuteczniejszy - i najtańszy - sposób budowania zasobów wewnętrznych dziecka.

OSOBISTE ZASOBY WEWNĘTRZNE to **poczucie własnej wartości** budowane od urodzenia przez rodziców, którzy poświęcają dziecku z miłością czas, okazują mu akceptację i szacunek, przesyłając mu tym samym mocny sygnał, że jest ważne i godne miłości. To **empatia**, której doświadczało i którą sobie przyswoiło. To **sprawność językowa, umiejętność myślenia, zdolność koncentracji i swoboda komunikowania się**, ukształtowane dzięki rozmowom, wspólnym zabawom i zajęciom oraz głośnemu czytaniu. To **mocny system wartości**, który rodzice przekazali dziecku poprzez własny przykład, lektury oraz świadome nauczanie. To **motywacja do działania i doskonalenia się**, zbudowana dzięki wsparciu i ciągłej zachęce ze strony rodziców. To **poczucie bezpieczeństwa, optymizm i odwaga życiowa**, zbudowana na pozytywnych doświadczeniach i sukcesach dziecka, zapewnionych przez rodziców, którzy nie traktowali jego błędów jak katastrofy, lecz przekuwali je na szanse edukacyjne i którzy nie paraliżowali jego samodzielności arbitralnymi ograniczeniami, krytyką lub karami, ale tworzyli bezpieczne obszary poznawania świata, wyznaczając jednocześnie granice dopuszczalnych zachowań. To **wiedza i mądrość**, zdobyte dzięki słuchaniu, czytaniu, uczeniu się i bogatemu własnemu doświadczeniu. To wreszcie wyniesiona z domu **kultura osobista**, czyli po prostu dobre maniery. **Nasze zasoby umysłowe i duchowe określają, kim jesteśmy i jak żyjemy.** Konkluzja amerykańskich badaczy, zajmujących się tematem atrakcyjności programów telewizyjnych dla dzieci, była zaskakująca. **Dzieci nie potrzebują zmian, dzieci potrzebują zrozumienia! W zrozumieniu pomaga słowo. Słowo dobrze usłyszane, wy tłumaczone lub osadzone w kontekście - wielokrotnie powtarzane.**

We współczesnym świecie obrazy coraz częściej wygrywają ze słowami. Żyjemy w czasach, gdzie często „żywa komunikacja” zostaje zastępowana przez telewizję, komputer i telefon, gdzie dominującą rolę odgrywa obraz, a nie język. Należy jednak pamiętać, że to właśnie **język stanowi**

podstawowe narzędzie komunikacji, jest on równie ważny przy budowaniu wzajemnych relacji i więzi, a nawet kultury. Z badań wynika, że rodzice mają coraz mniej czasu dla małego dziecka, coraz mniej do niego mówią i mu czytają.

Dzieci trzyletnie z łatwością teraz sięgają po telefon czy też komputer i potrafią obsługiwać i komunikować się z innymi za pomocą tych urządzeń. Jednak należy zwrócić uwagę na to, że te urządzenia nie są w stanie zastąpić emocjonalnego zaangażowania bliskiej osoby.

Prof. Marta Bogdanowicz z Instytutu Psychologii Uniwersytetu Gdańskiego opiniowała projekt pt. „Pierwsza Książka Mojego Dziecka”, organizowany w wielu krajach świata – od Wielkiej Brytanii po Japonię, znany jako „Bookstart”. Akcja polega na darmowym rozdawnictwie książek dla rodziców i dzieci już na oddziałach położniczych. Prof. Bogdanowicz w nawiązaniu do akcji podkreśliła, że: **„Na rodzicach spoczywa ogromna odpowiedzialność za wytworzenie ciekawości poznawczej dziecka, potrzeby komunikacji, pozytywnej postawy wobec czytania i wytworzenia nawyków czytelniczych w dzieciństwie”**. Z badań wynika, że dziecko uczy się głosu matki jeszcze przed swoim urodzeniem, a po urodzeniu rozpoznaje go. Pierwsze tygodnie i miesiące życia dziecka są kolejnym okresem nauki języka. W pierwszych trzech latach życia mowa rozwija się najintensywniej. Dziecko jest w stanie opanować każdy język, jednak warunkiem jest środowisko aktywnie kształtujące rozwój językowy i mowę.

Najlepszą rzeczą, jaką rodzice mogą zrobić dla szczęścia i przyszłości swego dziecka, jest codzienne czytanie mu dla przyjemności i radykalne ograniczenie mediów elektronicznych. Głośne czytanie dzieciom to najpiękniejszy czas, jaki możemy zaoferować najmłodszym.

Tych chwil nie zastąpi żadna inna atrakcja. Wystarczy kilkanaście minut dziennie spędzonych wspólnie nad lekturą. Podczas czytania dziecku zaspokajamy jego emocjonalne potrzeby. Jesteśmy blisko, więc zacieśniamy łączącą nas więź. Czytając dziecku, wyrażamy swą miłość i zaangażowanie. Malec z radością odczuje, że ten czas jest zarezerwowany dla was. W efekcie w dziecku wzrośnie poczucie, że jest ważne i kochane. W ten sposób budowana jest pewność siebie i wiara we własne możliwości. Dzieciństwo to wyjątkowy okres, w którym nie może zabraknąć książek. Wiedza i doświadczenia zgromadzone na tym etapie zaowocują w dorosłym życiu. Należy dołożyć wszelkich starań, by w pierwszych latach życia dziecka, nie zabrakło troski i uwagi ze strony opiekunów. Stopniowo kształtująca się osobowość malca wymaga naszej bliskości i mądrych wzorców.

Każdy rodzic chce, aby jego dziecko rozwijało się jak najlepiej, było kreatywne, a w przyszłości wyrosło na mądre i szczęśliwe. Jest na to sposób – czytaj mu książki! Dzięki temu Twoje dziecko zbuduje własny system wartości i rozwinię wiele cenionych cech, takich jak empatia czy twórczość.

2. Jakie korzyści płyną z głośnego czytania?

Nawyki czytania i sama potrzeba lektury powstają już w dzieciństwie. Czytając naszym dzieciom niejako zmuszamy je do samodzielnego kreowania wizerunku głównego bohatera i jego przygód. W książce, w przeciwieństwie do filmu, nie mamy gotowych obrazów, które ułatwiają przekaz – nasz maluch musi dużo bardziej się zaangażować i wykazać kreatywnością. To nie jedyna zaleta wspólnego czytania.

1) GŁOŚNE CZYTANIE BUDUJE WIĘŹ POMIĘDZY RODZICEM A DZIECKIEM

Chwila, w której zasiadamy razem nad książką, jest niezwykle istotna. Każda rodzina najczęściej wypracowuje własne zasady. Rytuał można rozpocząć od wybrania miejsca i najwygodniejszej dla

rodzica i dziecka pozycji. Malec, wiedząc, że jest to moment zarezerwowany tylko dla niego, poczuje się wyjątkowy. Będzie to czas relaksu i niezapomnianych wspólnych wrażeń.

2) GŁOŚNE CZYTANIE ZASPOKAJA POTRZEBY EMOCJONALNE DZIECKA

Bliskość jest niezwykle istotna. W trakcie czytania można się przytulać, bardzo blisko siedzieć, czy leżeć. Wspólnie będziemy także przeżywać poznawaną historię. Śmiech, radość, czy zaduma, którą zaobserwujemy na twarzy dziecka, stanie się dla nas również cenną wskazówką. Przekonamy się, jakie uczucia budzą się w dziecku. Nasze zainteresowanie na pewno zostanie zauważone i docenione.

3) GŁOŚNE CZYTANIE WSPIERA ROZWÓJ PSYCHICZNY I WZMACNIA JEGO POCZUCIE WŁASNEJ WARTOŚCI

Przeobrażająca się świadomość na tym etapie wymaga szczególnej uwagi. Dziecko stopniowo nabywa zdolności do samodzielnego, nieegoistycznego pojmowania, odczuwania i działania. Czytane opowieści są kopalnią bezcennych przykładów i wzorców. Wzmocnimy w dziecku empatię, umiejętności społeczne i poczucie własnej wartości. Wspólnie spędzony czas to przecież dowód, że dziecko jest dla nas ważne.

4) GŁOŚNE CZYTANIE UCZY JĘZYKA, ROZWIJA SŁOWNICTWO, DAJE SWOBODĘ W MÓWIENIU

Na co dzień często zapominamy, jak ważna jest dbałość o język. Nadmiar obowiązków i pośpiech sprawia, że ograniczamy wypowiedzi do koniecznego minimum. Czytanie na głos sprawi, że będziemy posługiwać się poprawnym, pięknym językiem. Dla najmłodszych to szansa, by uczyć się języka, z czasem stopniowo rozwijać poznawane słownictwo, a ostatecznie tworzyć piękne wypowiedzi. Za pomocą języka musimy komunikować się z innymi przez całe życie. Jest to elementarna, niezbędna umiejętność.

5) GŁOŚNE CZYTANIE PRZYGOTOWUJE DO SAMODZIELNEGO CZYTANIA

Gdy dziecko jeszcze nie nabyło tej umiejętności, poznaje książki dzięki innym. Wsłuchuje się w intonowany głos, ogląda ilustracje, poznaje litery. Momenty te są niezwykle urokliwe, stąd dziecko pragnie je powtarzać. Dorasta w przekonaniu, że czytanie jest przyjemnością, dzięki czemu chętniej spróbuje samodzielnie czytać.

6) GŁOŚNE CZYTANIE ROZWIJA WYOBRAŹNIĘ I WRAŹLIWOŚĆ

Nawet jeśli książkę zdobią ilustracje, wszystkich opisanych szczegółów i sytuacji nie sposób zobrazować. Poza tym to jedynie nieruchome rysunki, więc trzeba samodzielnie posłużyć się wyobraźnią. Pomyśleć, zastanowić się i może, gdy opiekun poprosi, opowiedzieć o swoich odczuciach i pomysłach. Literaccy bohaterowie są bardzo różni i przeżywają wiele przygód. Gdy jednych warto pochwalić, a nawet naśladować, inni zasługują na naganę. Wszystko po to, by dziecko mogło dokonać samodzielnej oceny. Chciało wyrażać opinie i naśladować pożądane wzorce.

7) GŁOŚNE CZYTANIE UCZY MYŚLENIA, UŁATWIA NAUKĘ, POPRAWIA KONCENTRACJĘ

Myślenie to skomplikowany proces poznawczy. Trzeba kojarzyć dziesiątki elementów i na tej podstawie wnioskować. Najłatwiej podobno uczyć się na przykładach, a tych przecież w książkach nie brakuje. Żeby poznać opowiadaną historię, trzeba się skupić. W innym wypadku umykają szczegóły, które mogłyby bardzo zainteresować. Oczywiście rodzic może nadzorować cały proces. Pytania o imiona czy perypetie bohaterów to świetne, sprawdzające ćwiczenie, podobnie jak powtarzanie zabawnych rymowanek.

8) GŁOŚNE CZYTANIE CHRONI PRZED UZALEŻNIENIEM OD MEDIÓW

Dziecko znające wartość czytania łatwiej zrezygnuje z czasu spędzonego przed telewizorem czy komputerem. Czytając na głos, pokazujemy także, że my dorośli lubimy czytać i spędzać z książką czas.

9) GŁOŚNE CZYTANIE POMAGA W ROZWIĄZYWANIU PROBLEMÓW

Czasem widzimy, że dziecko trapi problem. Wiemy, dlaczego się smuci, jest marudne czy złe. Wielu bohaterów miewa podobne kłopoty, więc warto sprawdzić, jak sobie z nimi radzą. W książkach dla dzieci podkreślane są pozytywne zachowania i postawy. Te negatywne, spotykają się ze zrozumiałą dezaprobatą. Dziecko zyskuje potwierdzenie i wyjaśnienie.

3. Dlaczego czytanie jest dzisiaj ważniejsze niż kiedykolwiek w przeszłości?

Mózg rozwija się dzięki myśleniu, którego podstawą jest język. A właśnie umiejętności językowe są najbardziej zagrożone u współczesnych „medialnych” dzieci. **Według amerykańskiej psycholog nauczania, Jane M. Healy, ratunkiem dla kolejnych pokoleń jest powrót do czytania i rozmów z dzieckiem - jako najlepszych metod rozwijania jego intelektu.** Czytanie jest swego rodzaju antidotum na wiele niepożądanych wpływów dla umysłu i psychiki dziecka ze strony współczesnej cywilizacji.

Stosunek małego dziecka do czytania, tak samo jak do wielu innych czynności, jest budowany przez odniesienia emocjonalne. Zadaniem dorosłego jest stworzenie od samego początku pozytywnego kontekstu dotyczącego czytania. Kiedy czytamy, jesteśmy blisko z dzieckiem, naturalnie tworzy się atmosfera bezpieczeństwa i zaufania do otaczającego świata. Kilkuminutowe czytanie spokojnym głosem uspokaja dziecko i może zainicjować kolejny domowy rytuał - to pozwala budować poczucie przewidywalności i przynależności do wspólnoty rodzinnej.

Rodzic i dziecko poznają nawzajem swoje reakcje i umacniają więzi, poznają się lepiej. Codzienne, głośne czytanie dziecku ma nieoceniony udział w rozwoju jego osobowości, pomaga utrzymywać równowagę emocjonalną, chroni przed negatywnymi skutkami przeżywanych emocji. Lektura książek razem z rodzicem rozbudza i kształtuje wrażliwość emocjonalną dziecka, daje wewnętrzną siłę do radzenia sobie z trudnościami i regulowania własnych emocji.

Reasumując:

Badania i obserwacje czytających rodzin potwierdzają, że codzienne czytanie dziecku na głos:

- 1) Zaspokaja najważniejsze potrzeby emocjonalne dziecka - miłości, uwagi, stymulacji
- 2) Buduje mocną więź pomiędzy rodzicem i dzieckiem
- 3) Wspiera rozwój psychiczny dziecka
- 4) Wzmacnia poczucie własnej wartości dziecka
- 5) Uczy języka, rozwija słownictwo i swobodę w mówieniu
- 6) Przygotowuje dziecko do sprawnego czytania i pisanie

- 7) Uczy myślenia - logicznego, przyczynowo - skutkowego, krytycznego, refleksyjnego
- 8) Rozwija wyobraźnię
- 9) Poprawia koncentrację
- 10) Ćwiczy pamięć
- 11) Przynosi ogromną wiedzę ogólną i rozwija zainteresowania
- 12) Ułatwia naukę i ułatwia sukces w szkole
- 13) Uczy wartości i odróżniania dobra od zła, rozwija wrażliwość moralną
- 14) Rozwija poczucie humoru
- 15) Jest znakomitą rozrywką
- 16) Zapobiega uzależnieniu od telewizji, komputera, telefonu
- 17) Jest zdrową ucieczką od problemów, niepowodzeń i nudy
- 18) Chroni dziecko przed zagrożeniami ze strony kultury masowej
- 19) Jest profilaktyką zachowań społecznych
- 20) Kształtuje na całe życie nawyk czytania i zdobywania wiedzy

Codziennie czytanie dziecku dla przyjemności jest najlepszą inwestycją w jego przyszłość. A więc... Drodzy Rodzice, czytajmy dziecku 20 minut dziennie, codziennie. To ogromna przyjemność również dla czytającego:)

Beata Misiura

Nauczyciel bibliotekarz

Opracowane na podstawie książki „Wychowanie przez czytanie” I. Koźmińskiej i E. Olszewskiej (Świat Książki, 2014) oraz komentarza do prezentacji „Wpływ głośnego czytania na rozwój emocjonalny dzieci w młodszym wieku szkolnym”, przygotowanej przez Katarzynę Dmochowską.

PS.

„ Gdy czytamy dla czystej przyjemności, dziecko uczy się języka i czytania łatwo, jak tancerz nowych kroków, gdy tańczy bez obciążeń.

Gdy czytamy dla nauczania, mały tancerz niesie na barkach ciężar naszych oczekiwań, naszej niecierpliwości, naszego krytycyzmu.”

„Wychowanie przez czytanie” str. 78